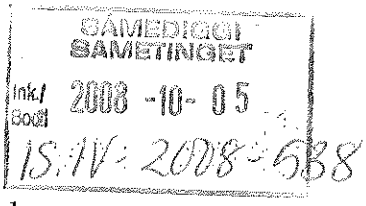

INTERREG
IV|A|NORD|SÁPMI

ut 2008-399

Resolution från

SPRs ungdomskonferens i Lycksele den 2-5 oktober 2008

Under SPRs ungdomskonferens i Lycksele den 2-5 oktober 2008 genomfördes en undersökning i form av grupparbete där konferensen gav en vision av vilka utmaningar det samiska samhället står inför. Vi samiska ungdomar i Norge, Sverige, Finland och Ryssland ger vårt budskap till morgondagens generationer.

Vi samiska ungdomar ser vikten av att skapa mötesplatser för alla unga samer. För oss är nationalitet av starkt underordnad betydelse. Oavsett om vi bor i Norge, Sverige, Finland eller Ryssland tillhör vi ett och samma folk. Vi vill därför understryka vikten av arbetet med att bilda en allsamisk undgomsorganisation som en gemensam plattform för alla samiska ungdomar. Vi uppmanar därför SPR att ge hög prioritet åt denna fråga.

Under konferensen hölls två övningar, där vi i grupper diskuterade frågor som utarbetats på förhand. Vi ungdomar gav här vår syn på vad Sametingen bör arbeta med. Exempel på ämnen vi behandlade var utbildning, språk och virtuella mötesplatser. Konkreta åtgärder vi föreslog var t. ex. stipendier till samiska lärarstuderande, kvotering inom utbildningväsendet, gemensamma språkarenor och en samisk social mötesplats på nätet. Mer utförlig information i form av utdrag ur diskussionen finns i bilagan till denna resolution.

Den absolut viktigaste frågan som har engagerat våra konferensdeltagare är temat psykisk hälsa. Vi har förfärats över det faktum att en del unga samer mår så dåligt att de väljer att faktiskt ta sitt liv. Under konferensen hade vi föreläsare som berättade om hur de själva under lång tid var deprimerade och hur de fick hjälp. Vi hade även sakkuniga, bl.a. psykologer, som föreläste i ämnet. De underströk vikten av att våga öppna sig för sina närmaste, men även att söka professionell hjälp. Frågan väckte stort engagemang hos deltagarna. Självmord och depression har länge varit och är fortfarande ett tabubelagt ämne som är svårt att prata om. Av den anledningen ansåg vi det vara av yttersta vikt att problemet togs upp. Vi nådde ett genombrott där vi öppet kunde diskutera ämnet. Vi ansåg det viktigt med professionell hjälp med kunskap i samisk kultur, bl.a. rennäringen och andra samiska näringar.

Den psykiska ohälsan måsta vara central i Sametingens arbete. Sametingen bör arbeta för att etablera samiska former av professionellt stöd för de samer som drabbas av detta.

Lycksele 2008-10-05

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala utvecklingsfonden
INTERREG
IV A NORD SÁPMI

Sammanställning av grupparbetena SPR:s ungdomskonferens i Lycksele den 2-5 oktober 2008

Fredagens grupparbete

Vad ska en allsamisk ungdomsorganisation jobba med?

Man har större chans att påverka om man jobbar tillsammans, därför kan en allsamisk organisation jobba bättre med alla samiska frågor.

- Bidra till att samisk ungdom har möjlighet att mötas över gränserna, knyta relationer, ökad kunskap om varandra (t.ex. syd-nord, norge-ryssland).
- Leta arbete till unga samer.
- Stipendium, hjälpa till att samiska stipendium , skolfrågor och högre utbildning
- Ordna hemsidan " Hela Sápmi".
- Lära samisk ungdom vikten av vår egen kultur och språk.
- Arbeta mot fördomar och rasism. Förstärka identitet.
- Flera konferenser av samma typ som Gavnnadeapmi-07 och möten/seminarier.
- Jobba för en helsamisk tv-radio station.
- Ge möjlighet till ungdomen att utöva sport och kultur, typ paintball och rap.
- Fler internationella projekt med andra urfolk, erfarenhet är nyttigt.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala utvecklingsfonden
INTERREG
IV A NORD SÁPMI

Hur får man fler samiska ungdomar till att studera vidare på gymnasiet och högskola etc.?

- Mer flexibel skolgång, halvtidsstudier, exempelvis studera 4-5 år istället för 3 år. Man ska samtidigt kunna ha tid att arbeta i skogen och studera på gymnasiet. När man blir färdig med gymnasiet har man samtidigt gått "yrkesskola".
- Mer samarbete mellan skolorna i hela Sápmi och information om utbildningsmöjligheter över landsgränserna för att på det sättet rekrytera och uppmuntra samer från hela Sapmi till utbildning.
- Samisk kvotering till utbildningar i Sverige.
- Högre lön när man har samisk kompetens.
- Få allmänheten att inse hur viktig samisk arbetskraft är (äldrearbetare, lärare och byråkrater)
- Ekonomisk motivering, öka stipendium.

Finns det behov av en gemensam samisk mötesplats på internet? Varför/varför inte?

Ca. 80 % svarade ja på frågan.

- Ja, för då har man kontakt med samer över landsgränserna och man dela information och får nya samiska vänner. Man vet också att det är bara samer som finns där.
- Ja, men det får dock inte bli som same.net.
- Ja, skönt att slippa förklara allt sådant man måste för svenskar.
- Ja, vore skönt att kunna prata med folk som sitter i liknande sits, lever liknande liv och upplever liknande saker.
- Ja, bra att det finns ett ställe där man delar erfaringer og info.
- Ja, samibook.org (samisk variant av facebook.com).

- Ja, för på facebook måste man ha mött dem först.
- Ja, men det må specificeras vem som är same eftersom det bli kun for samer.
- Ja, lätt att använda ett community till i tillägg till facebook.
- Ja, definitivt. Facebook kommer att dö ut och då finns en öppning.
- Ja, det skulle ha varit väldigt bra. Samer har lika kultur och språk.
- Ja, om sidan uppfyller samma kvalitet som andra communities, så finns ett behov.
- Ja, det kan också fungera som ett samiskt annonsblad, där man kan köpa och sälja saker och tjänster (var det finns billigaste tången, reservdelar till Skiido Elan, var det finns drängar).
- Nej, på facebook kan man ha hela vänskapskretsen och inte bara sina samiska vänner.
- Nej, det är svårt att konkurrera med redan existerande mötesplatser. Använd det som redan finns.
- Vet inte. Hur löser man det praktiskt? Var går gränsen för same? Vem är det?

Vilken användning har du för Barnombudsmannens rapport?

- Man kan ställa skolorna mot väggen.
- Det är en anledning till att ha fler samiska möten.
- Det är ett grundlag för vidare forskning.
- Kan brukes som argument når man legger frem krav til offentlige instanser.
- När man själv får barn så kan man veta vad man får göra och inte göra.
- Få kunskap om frågor och lagar ifall man ska gå vidare.
- Använda det som källitteratur när man vill genomföra förändringar.

- Ta tag i varje punkt i rapporten.
- Implementera den i verksamheten kommun/stat etc. driver.
- Den står på makthavarnas språk, därför är den ett bra underlag i samråd med sådana.
- Rapporten kan visa fakta hur unga mår och sedan viktigt att jobba vidare.
- Påverka politiker att ta tag i problem.
- Skönt att veta att man inte är ensam om att må dåligt – kan hjälpa en att tordas söka hjälp.
- Vi får inte glömma samiska barn utanför "samiskt område".
- Leder inte någon vart. Det är ett sätt att försöka göra samerna nöjda.
- Det kan användas som påtryckande faktor när barn och ungdomar vill ha hemspråksundervisning.
- Göra upp eld med.
- Rapporten är ett dokument som sier det "alle".
- Lule- och sydsamer är uteslutna i denna rapport.

Om du fick möjlighet att vara sametingsledamot, skulle du ta den?

- Nej, föler meg ikke mogen nok enda.
- Nej, för mycket jobb. Det skulle ta för mycket tid.
- Nej, det verkar tråkigt.
- Nej, ingen talesman.
- Nej, rädd för nya svåra ord och deklarationer.
- Nej för man tror att de andra är mycket duktigare.
- Ej mogen än. Det är för stort ansvar.

- Nej. Jag är för lite insatt för att jag skulle känna mig säker.
- Ja, det hade varit en chans att påverka.
- Ja, för att lära sig hur sametinget fungerar.
- Ja, eftersom språk och ungdomsfrågor är lågprioriterade skulle jag försöka föra upp dem på dagordningen.
- Ja, eftersom renskötarungdomarnas tankar måste synliggöras.
- Ja, för att göra allt bättre för alla samer.
- Ja, det är alldeles för många gamlingar där.
- Ja, vi unga samer är också ansvariga för samisk framtid.
- Ja, det tas upp för mycket skit om land/vatten och rättigheter.
- Ja, ja! Jag hade velat ta upp de frågor jag anser är viktiga.

Vad ska man göra för att få ungdomar att bli intresserad/engagerad i politik?

- Neutralisera ordet politik
- Vara med på konferenser som denna
- Lär ut information om politik i olika evenemang och träffar.
- Fler måste bli medlem i SáNuo.
- Gjöre det enklere for ungdom å si i fra – men hur?
- Vi måste ha olika nivåer av politiken att engagera oss i. Alla kan inte vara rikspolitiker.
- Bort med oförståeliga ord som ingen förstår s.k. maktspråk.
- Gå med i en ungdomsorganisation.
- Skapa ett allsamiskt forum på internationell nivå som är lätt att nå för alla. Där man också kan vara anonym.
-

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala utvecklingsfonden
INTERREG
IV A NORD SÁPMI

Om du var sametingspresident en dag, vad skulle du göra för ungdomarna?

- Ge mera pengar till den gemensamma samiska ungdomsorganisationen som är under utveckling av bl.a. Sáminuorra och Suoma sáminuorat.
- Se till att mötena är mer anpassade för ungdomar så att de känner sig mer välkomna in i politiken.
- Jobba för ett bättre språksamarbete över landsgränserna. Gemensam läromedelsutveckling och gemensamma språkbad.
- Skaffa mer samiska utbildningar från lågstadiet till universitetsnivå.
- Tillgodose med juridisk kunskap som ungdomar kan ha nytta av.
- Göra situationen ljusare for unga renskötar-, slöjd- och näringsföretag.
- Ge ungdomsrådet stor årlig fast budget så de fick göra vad de själva tyckte behövdes.
- Prioritera frågan samisklärare och läromedel. Flere flinkere lerere.
- Se till att det finns fler samer i riksdagen/stortinget.
- Bedre stipendieordninger som gjelder alla studier
- Satsa mer på sydsamiska.
- Samiska läromedel ska tillverkas!
- Ratificera ILO 169.
- Ekonomisk stöttning till ungdom som vill driva renskötsel. Exempelvis till köp av skoter/motorcykel.
- Stötte samisk ungdom med utdanning!
- Stoppa markprocesserna!
- Flera vägvisare.
- Ge mer stipendium för studier generellt. Motivera till vidarestudier.
- FLERA läromedel för samiska ungdomar!

Lördagens grupparbete

Vad kan man enkelt göra för att hjälpa en vän?

- Visa för personen att den behövs för dig.
- Var ett stöd, lyssna på personen.
- Försök att se problemets vidd och vilket åtgärd som behövs för tillfället.
- Är personen så deprimerad att den/du anser att den behöver hjälp bör man inte vara rädd att hjälpa personen att söka professionell hjälp. Var personen ska vända sig när den är i behov av det.
- Socialisera och aktivera, fokus på annat är problemet, t.ex. gå en promenad, gå på bio, gå på kafé.
- Hjälpa till med vardagliga saker, så som vardagliga hushållssysslor.
- Ge en meningsfull gåva, kan vara något man vet personen tycker om, t ex. choklad, en tidning eller en film.
- Ring, skriv SMS, skriv brev osv. håll kontakt med personen.
- Ta bort tabun.
- Underskatta inte problemet.

Vad kan vi göra för att hjälpa anhöriga efter ett självmord?

- Man kan tydligt lyfta upp frågan i ljuset och dryfta den öppet
- Sluta upp bakom dem som blivit kvar och visa vårt stöd
- Vara medmänniska
- Agera stöttesten
- Föra in positiv energi

- Agera för att bilda ett samiskt psykologiskt centrum
- Ta vara på varandra
- Inte döma (öppet sinne)/dra förhastade slutsatser
- Contact the ones in grief, and support them. Even if you are not usually close friends or know them
- Talk about the problems, it's always important to talk about taboos
- Talk about what caused depression and suicide
- Social help should be made easier to get for these persons/families that face this kind of issues.
- There should be professional help for these persons. The professional helpers should have knowledge about their language, culture and background.
- Visa att man finns där/bry sig.
- Ge utrymme när det behövs.

- När hjälp behövs skall det vara lättillgängligt och anonymt (t.ex. telefonsamtal till krisgrupper).
- Agera direkt, våga ta tag i problemet! Så inte vågen av självmord brer ut sig såsom i Gällivare och Ammarsnäs. Uppföljning!

- Samlas, aktiviteter tillsammans så att man känner sig som en del av något och mindre ensam.

Har du exempel att du själv har vänt negativa tankar till positivt?

- Grupper har erfarenhet av att det händer jämt, diverse vardagliga situationer.
  Ex.
  - Sport
  - Skola

Alla i gruppen har mött fördomar (rasism) på grund av sin samiska bakgrund. Första gångerna kan vara sårande. Desto mer stolthet och trygghet man har i sin identitet gör att det blir lättare att tänka positivt. Detta kan bero på att man har det bra i den samiska miljön.

Vem är din förebild?

- Släkt:
- Fördelen med att ha en släkting som förebild är att du behöver inte förklara din bakgrund, historia och ni är kanske i samma situation. Det är någon att se upp till.

- Föräldrar:
- Föräldrar har liksom släkt samma bakgrund, historia och ni är i samma situation. Föräldrarna är förebilder genom att de alltid funnits och finns där för oss. Det är de som har uppfostrat oss och gjort oss till de personer vi är idag.

- Personer som visar framgångsvilja och målmedvetenhet.

- Man har olika förebilder i olika faser i livet och i olika situationer.

- Folk som får andra personer att öppna sig genom sina egna erfarenheter.

- En förebild har sina positiva egenskaper, men även negativa och kan genom sina negativa egenskaper påverka en genom att lära genom andras misstag.

- En person som visar styrka på olika sätt är en förebild.

- De som är duktiga på det man är intresserad av.

- Positivt tänkande människor.

Vad kan göras för att bättra på ungas ohälsa?

Det samiska ska synliggöras i samhället.
Majoritetssamhället måste få mer information om samer för att minska fördomarna. Unga upplever ofta att de är tvungna att redogöra för den samiska historien och kulturen för alle de möter. Det här blir lätt slitsamt och en börda i längden.
Det måste göras enklare att få experthjälp när man behöver det. T.ex. behövs information på samiska nätsidor eller ett kontaktnätverk.

Vi behöver fler arenor där vi kan möte andra samiska ungdomar. Det här kan vara mötesplatser som konferenser, eller bara något så oformellt som en bowlingkväll eller pizzakväll. Därför måste det vara lätt att kunna söka medel till att arrangera sådana events. Ofta er det så att man måste genom mycket tung byråkrati och pappersarbete för att alls kunna få söka pengar. Möjligheterna till sådana stöd måste göras mer lättillgängliga.

Sametingen måste arbeta mer aktivt för ungdomar. Ofta verkar det som att som sametingspolitikerna bara fokuserar på "vuxenting", och det kan ofta kännas som att man som ungdom inte prioriteras.

- Skapa och utveckla arenor vars man kan ta upp svåra saker som rör sig i barn och ungdomars liv.
- Utveckla barn och ungdomshållning.
- Vi måste få bort tabun, och det gör vi genom att prata det ihjäl, inte tiga det ihjäl.
- Tabun: Självmord, depressioner, alkoholmissbruk, övergrepp, diskriminering mm.

- Den här konferensen är ett bra exempel på en sådan arena. Vi vill ha fler liknande konferenser som främjar gemenskapen i Sápmi, med inriktning till fler åldersgrupper, barn, ungdomar och vuxna. Arenorna ska vara alkoholfria. Dessa möten ger verktyg att främja självförtroende och sitt eget välbefinnande.

- Utveckla ett samiskt psykiskt kompetenscenter med kompetens i samiskt språk och kulturkompetens för hela Sápmi.

- Stärka kompetensen genom samisk historia, språk och kulturkompetens i skolan både inom och utanför Sápmi, både samiska och icke samiska kan.

- Öka, stärka utbildningen av samisk psykisk hälsoarbete.

Vad kan sametinget göra mot unga samers ohälsa?

- Samiskt socialt arbete, en egen avdelning.
- Sammanställa vilka psykologer, läkare m.m. i de olika kommunerna som har samisk kompetens.
- Samisk kriscenter (utanför kyrkan!)
- Stärka samiska idrottstävlingar, idrottsklubbar, läger för att stärka det sociala nätverket.
- Mötesplattformer för de olika livsgrupperna - renskötsel, språk, student m.m. – för att kunna hjälpa varandra, få information och utbildning.
- Fler och bättre läromedel och infomaterial för och om samer.
- Bättre information om ohälsa och hur/var man kan få hjälp.
- Få unga att känna gemenskap och känslan av att påverka, t.ex. genom ett starkt ungdomsråd.
- Erbjuda föreläsare om ohälsa till samebyar/sameföreningar vid t.ex. deras årsmöten.
- Egen resursperson som jobbar mot unga.
- Informationskampanjer till/mot samer om vad ohälsa innebär.
- Information om vilka samiska mötesplatser det finns.
- Samiskt inriktade utbildningar, t.ex. psykologiutbildning med samisk inriktning.

Vad är bra med att vara ung same idag?

- You're not ordinary, you're extraordinary!
- Med en fot i varje kultur har man lättare att förstå skillnader mellan olika kulturer och kan anta ett bredare perspektiv på saker.
- När man är same är man en del av ett större nätverk som går djupare än många andra nätverk, eftersom det går till själva roten av den du är. Man har en känsla av gemenskap som är otroligt värdefull.
- En bra isbrytare mellan samer i världen/Sápmi.
- Vi är framtiden, har möjlighet att påverka som aldrig förr
- Man kan dra "etnokortet".
- Man skäms inte över sitt ursprung som tidigare generationer.
- Vi har en unik gemenskap.
- Vi har möjligheter att träffas oftare, vilket leder till bättre kontakt.
- Vi är bättre på att hålla ihop/stå enade.
- Vi har ännu möjlighet att bevara språket.

Hur är drömsapmi om 10 år?

- Starkare gemensamhet, vi är för få i Sápmi för att vara ensamma.
- Alla ska ha en reell möjlighet till modersmål/samisk språkundervisning i skolan. Samisk historia och samisk kultur i alla klassrum i hela Sápmi.
- Uppdatera samiska läromedel och böcker i skolan till alla i samisk undervisning, både på och i samiska.
- Vi ska aldrig behöva bli betraktade som informationskälla. Läroböcker måste innehålla samisk kultur och historia så att den övriga befolkningen och vi själva får ökade kunskaper.

- Sverige, Finland och Ryssland ratificerar ILO 169, Nordiska samekonventionen implementeras.

- Insätta ett organ som understryker och juridiskt fastsätter samernas levnadsrätt och egendomsrätt till aktuella areal. À la Finnmarkskommissionen.

- Egen lag i samiska områden som explosivt juridiskt säkrar samernas traditionella rättigheter till användning av områden á la Finnmarksloven.

- I utbildning av lärare skall samisk historia/kultur ingå i större grad än nu. Så att läraren har kompetens i undervisning av samiska och icke samiska barn.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala utvecklingsfonden
INTERREG
IV|A|NORD|SÁPMI

Drömsápmi.....

I vårt drömsápmi om tio år har vi ett sameting som enar hela området oavsett vilken nationalstat det ligger i. Det sametinget har rätten att på något sätt ta ut skatt för att säkra sin ekonomi. Det här tinget har mandat att bestämma om resurser som mark och vatten och även exploateringar. Det ser också till att alla samer har lika rättigheter och har löst frågan om delning mellan renskötare och icke-renskötare. Inom de fyra nationalstaternas regeringar finns det en samisk minister med ansvar för samiska frågor.
När det gäller språket är vi betydligt fler som pratar det och vi har en betydligt bättre kunskap om varandras språk och vi förstår varandra betydligt bättre, trots att vi talar olika varieteter. Vi har litteratur från hela världen som kontinuerligt översätts till våra språk, så att vi kan välja att läsa en nobelpristagares verk på samiska.

I fråga om de fyra länderna vi bor i är det fullt naturligt och självklart att man är same och det är inget exotiskt med det. Majoritetsbefolkningen har goda kunskaper om samer, samiska frågor och samiskt levnadssätt.

Gällande utbildning har vi samer ett gemensamt skolsystem över landsgränserna där vi lär oss om vår egen historia, våra språk och vi lär oss också om samer i olika områden och inom olika näringar.
Det finns också ett högre utbildningsväsende för oss där vi kan studera språk och andra ämnen. Det finns också tillräckligt med lärare till att undervisa våra samiska barn. Vi har t.o.m. en egen samisk atlas där man kan läsa om de olika områden och kan se namnen på olika älvar, sjöar, fjäll.

På mediasidan har vi en enad samiska radio och TV med sändningar dygnet runt, hela veckan. Vi har också fått majoritetsmedia att upparbeta en kompetens om samiska frågor och samiska journalister arbetar också där.
Inom Sápmi finns inga tullar för gränserna och vi samer rör oss således fritt och obehindrat mellan de olika nationalstaterna.
Inom våra olika samiska näringar finns det fullständiga möjligheter att försörja sig.
Renköttpriset är på en dräglig nivå.